

Læreplananalyse av grunnskolens samfunnsfag sin fremstilling av IKT og digitale medier

Rolf Halse, NLA Høgskolen

En ny læreplan i samfunnsfag (SAF01-04) trådte i kraft i Norge i 2020, og gir nye føringer i opplæringen for hvilke kunnskaper, holdninger og ferdigheter elever skal få. SAF01-04 understreker at «samfunnsfag er eit sentralt fag for at elevane skal bli deltakande, engasjerte og kritisk tenkjande medborgarar». Formuleringen tyder på at opplæringen skal vektlegge elevers evner til å gjøre opp egne meninger og handle i forhold til dem. I en tilsvarende introduksjon av samfunnsfag i forrige læreplan, SAF1-01 (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2005), blir ikke adjektivene «engasjerte» og «kritisk tenkende» tatt med og elevene blir ikke omtalt. Læreplanen SAF01-04 er del av LK20, der alle læreplaner for fag i grunnskolen og videregående opplæring blir fornyet i perioden fra 2020-2023 (Utdanningsdirektoratet, 2019). Kunnskapsdepartementets digitaliseringsstrategi for grunnopplæringen beskriver viktige beveggrunner for iverksettingen av LK20. Et kjerneargument er at skolen må forandres og utformes i tråd med et samfunn og arbeidsliv som er i stadig endring med tanke på ny teknologi og kunnskap. I fremtiden vil det være behov for kritiske, reflekterte og utforskende mennesker. Det blir fremhevet at: «Digitale ferdigheter og bruk av IKT i opplæringen (...) handler ikke kun om å lære teknisk bruk av enkeltstående programmer. Digitalisering og digital kompetanse omfatter emner som er knyttet til humanistiske og samfunnsvitenskapelige fagområder og som henter elementer fra realfagene» (Kunnskapsdepartementet, 2017:3). Denne studien er en komparativ innholdsanalyse av SAF1-01 og SAF01-04. Utgangspunktet er hvordan IKT og digitale medier blir fremstilt i SAF1-01 og SAF01-04 i lys av et dannelsesperspektiv i opplæringen. Tilnærmingen som brukes i analysen er abduktiv, der det i møte med empirien anvendes mediepedagogisk teori og danningsteori. I presentasjonen av SAF01-04 og relaterte styringsdokumenter beskrives det at elever skal tilegne seg ferdigheter og kompetanse om medier og teknologi som læringsverktøy. Men det skal samtidig fremmes digitalt medborgerskap, kritisk tenkning og innsikt i digitale medier som kulturelle fenomener. Analysens resultater peker mot at IKT og digitale medier er ofte adressert og vurdert som ferdigheter og verktøy for læring. Dette impliserer at kritisk tenkning og dypere innsikt om medier og datateknologi som kulturelle fenomener i liten grad vil bli vektlagt i opplæringen. Samtidig åpner fokuset på digitale verktøy og ferdigheter opp, og blir i økende grad en forutsetning, for elevers mulighet til å kunne handle og delta i demokratiske prosesser.

Nøkkelord: læreplananalyse, danningsteori, samfunnsfag, digital kompetanse

Time: Monday 4.4, 11:50, room C215